

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קיא

כי הדר סליק: כשחזר אב"י ועלה לארץ ישראל, הוא פגש שוב את ר' זריקא ושאל אותו האם מותר לבשל כבד עם חתיכת בשר? האם הדם של הכבד יוצא ונבלע בבשר ואוסר אותו, או לא? אמר לו רבי זריקא גם בזה אל תסתפק. כי אני וינאי בנו של רבי, הזדמנו לביתו של רבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי, והגישו לנו "קניא בקופיה" - קנה עם הריאה הלב והכבד המחוברים בו, ואכלנו, למרות שהכבד התבשל איתם ביחד.

מתקיף לה רב אשי, ואיתימא ר' שמואל מזרוקיניא: אין ראייה משם! כי אולי פי הקנה היה מחוץ לקדרה, והדם שבכבד נשפך לקנה של הריאה ומשם נשפך מחוץ לקדרה. ולכן הדם של הכבד לא אסר את מה שהתבשל איתו. או שאולי הכבד הזה כבר היה 'חלוט' מתחילה בחומץ, ולכן הדם כבר לא יכול לצאת ממנו בבישול אחר. (והדם שבתוכו אינו אסור כל עוד הוא לא יצא החוצה).

כי הא דרב הונא: וכמו שרב הונא היו חולטים לו את הכבד בחומץ, ואחר כך היו מבשלים אותו עם בשר אחר. ולרב נחמן היו חולטים את הכבד במים רותחים, ואחר כך מבשלים עם בשר אחר.

וסבר רב פפא קמיה דרבא: רב פפא אמר לרבא שהוא סובר לומר, שהחומץ עצמו שבו התבשל הכבד, אסור באכילה. משום שיוצא קצת דם מהכבד ונבלע בחומץ. אמר לו רבא - אם החומץ אסור, אז גם הכבד צריך להיות אסור! כי כמו שהכבד פולט את הדם, הוא גם בולע אותו בחזרה. (ודם שיצא מהכבד נאסר, וכשחוזר ונבלע בו הוא אוסר אותו).

רב בר שבא: הזדמן לביתו של רב נחמן, הגישו לו כבד שלוק (= מבושל זמן רב), והוא לא רצה לאכול. אמרו לרב נחמן - התלמיד שהתארח אצלך אינו אוכל את מה שהגישו לו, ומיהו? הוא רב בר שבא. אמר להם רב נחמן 'גאמו לשבא' כלומר תלעיטו אותו שיאכל בעל כרחו את הכבד.

כתנאי: והדין הזה של כבד שלוק, שנוי במחלוקת תנאים. לדעת ר' אליעזר הכבד אוסר את המתבשל עימו אבל הוא עצמו אינו נאסר מהדם שיוצא ממנו, בכל מקרה. מפני שהכבד פולט דם ואינו בולע. לדעת ר' ישמעאל בנו של ריב"ב כבד מתבול או שלוק אוסר וגם נאסר מהדם של עצמו. כי התבלינים מרככים אותו ואז הוא בולע מהדם. וכן בגלל הבישול המרובה שבשליקה, כשהוא גומר לפלוט את הדם היא חוזר ובולע אותו.

רבה בר רב הונא: הזדמן לביתו של רבה בר רב נחמן לשבת. הגישו לפניו שלוש סאין 'טחאי' - פת נקיה מרוחה בשמן ודבש. אמר להם האם ידעתם שאני אבוא? אמרו לו וכי אתה עדיף מהשבת? והרי כתוב "וקראת לשבת עונג".

אדהכי: בינתיים הוא מצא שם כבד מבושל שהיה בו סמפון (= צינור דם) מלא בדם. הוא אמר להם מדוע עשיתם כך לבשל את הכבד עם הסמפון? והרי רק דם הכבד מותר, אבל הדם שבסמפון אסור באכילה! אמרו לו אז איך אנחנו צריכים לעשות? אמר להם תקרעו את הכבד שתי וערב, ותניחו אותו בתנור כשהחתך כלפי מטה, כדי שהדם יזוב החוצה.

והני מילי כבדא: וכל זה דוקא בכבד. אבל בטחול אין דם, ומותר לבשל אותו בקדירה, בגלל שטחול הוא שומן בעלמא.

כי הא דשמואל: וכמו שהיו עושים לשמואל תבשיל של טחול, ביום שהיה עושה הקזת דם.

*

אתמר. כבדא עילוי בשרא: מותר לצלות בתנור בשיפוד אחד, בשר וכבד זה על זה, אם הכבד מונח מעל הבשר. בגלל שהדם של הבשר מחליק בצלייה ואינו נבלע בכבד. אבל אסור לצלות כחל מעל בשר בשיפוד אחד, משום שהחלב שיוצא מהכחל נדבק בבשר.

רב דימי מנהרדעא: גרס הפוך. מותר לצלות כחל מעל בשר, בגלל שבשר כחל בהמה שחוטה אסור רק מדרבנן. אבל אסור לצלות כבד מעל בשר, בגלל שדם אסור מדאורייתא.

דרש מרימר: להלכה, בין כבד ובין כחל, מותר לצלות אותו מתחת לבשר. אבל מעל הבשר בדיעבד מותר ולכתחילה אסור.

רב אשי: הזדמן לביתו של רמי בר אבא חמיו, והוא ראה את בנו של רמי בר אבא (שהוא אח של אשתו), צולה בשיפוד כבד מעל בשר. הוא אמר – כמה יהיר אותו תלמיד חכם... כל מה שהתירו חכמים זה רק בדיעבד אבל האם הם התירו לכתחילה?

ואי איכא בי דוגי: ואם יש כלי המונח מתחת לקבל את השומן הנוטף, אז גם כשצולים בשר מעל כבד, אסור לאכול את השומן, כי הדם הנוטף מהכבד נכנס לשומן. קושיא: **ומאי שנא מדמא דבשרא?** במה זה שונה מהמנהג שנהגים להניח כלי כשצולים בשר בפני עצמו, ולא חוששים לדם שנוטף מהבשר לשומן? תירוץ: **דמא דבשרא שכן דמא דכבדא קפי:** הדם של בשר שוקע בתחתית הכלי, ואנו אוכלים רק את השומן שצף למעלה ומשאירים את הדם בתחתית. אבל דם של כבד צף למעלה ואי אפשר לאכול את השומן בלי הדם.

*

אמר רב נחמן אמר שמואל – סכין ששחט בה: אסור לחתוך איתה מאכל רותח, כי מקום השחיטה רותח והסכין בולעת מהדם, וכשחותך בסכין מאכל רותח, הדם עובר מהסכין אל המאכל. ואם חתך בסכין מאכל צונן (= לא חם), יש אומרים שהמאכל צריך שטיפה ויש אומרים שאינו צריך שטיפה.

אמר רב יהודה אמר שמואל – קערה שמלח בה בשר: לאחר השחיטה עושים מליחה לבשר להוציא את הדם מתוכו. אסור לאכול מאכל רותח בקערה שעשו בה את המליחה. כי שמואל הולך בזה לשיטתו, ש'מליח הרי הוא כרותח' ואם כן הדם נבלע בקערה, וכשמניח מאכל רותח בקערה הזו, הדם עובר מהקערה למאכל. עוד אמר שמואל 'כבוש (מאכל ששהה בתוך משקה 24 שעות) הרי הוא כמבושל'.

כי אתא רבין א"ר יוחנן – מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל: הוא חולק על שמואל.

אמר אביי: דברי רבין אינם נכונים. כי היתה קערה של חרס שהיתה בביתו של רבי אמי, והוא מלח בה בשר, ולאחר מכן שבר אותה, כי היא בלעה מהדם וכלי חרס

אי אפשר להגעיל אותו. והרי רבי אמי הוא תלמידו של רבי יוחנן, ומדוע הוא שבר את הקערה? האם לא בגלל שהוא שמע מרבי יוחנן שמליח הרי הוא כרותח?!

ייתיב רב כהנא: ישב רב כהנא אחיו של רב יהודה לפני רב הונא ואמר שני דברים. א. קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה מאכל רותח (כנ"ל). ב. צנון שחתכו בסכין בשרית, מחמת החריפות של הצנון, הצנון בולע מהטעם הבשרי שבסכין. ובכל אופן מותר לאכול את הצנון ב'כותח' - מאכל חלבי.

מה טעם ההבדל בין הדינים? ביאר אביי - במקרה של צנון, הצנון בולע טעם של 'היתר' כי טעם הבשר שבלוע בו אין בו שום איסור. מה שאין כן בקערה שמלח בה בשר, הקערה בלעה טעם של דם שהוא 'איסור'.

אמר ליה רבא: ומה בכך שהסכין בלע טעם של היתר? והרי סוף סוף זהו היתר שבא לידי איסור, כי כשמערבב את הצנון בכותח הוא אוכל בשר בחלב!

ולכן אומר רבא, ההבדל בין המקרים הוא שאת הצנון אפשר לטעום לפני שמערבבים אותו בכותח ולבדוק האם אכן יש בו טעם בשר או לא. ומדובר שהוא טעם אותו וראה שאין בו טעם, ולכן מותר לו לאכול אותו בכותח. אבל קערה שמלח בה בשר, אי אפשר לבדוק האם יש בה טעם של דם כי זהו טעם של איסור, ואם אכן יש בה טעם הוא יעבור על איסור באכילתו.

אמר ליה רב פפא לרבא: יש פיתרון. שיטעם את הקערה 'קפילא ארמאה' - נחתום גוי ויבדוק האם יש בה טעם דם או לא.

שהרי, האם לא למדנו בברייתא את הדינים הבאים? א. קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב, ואם עבר ובישל, המאכל אסור אם הבשר נותן טעם בחלב. ב. קדרה שבישל בה פירות תרומה לא יבשל בה מאכל חולין, ואם עבר ובישל המאכל אסור אם התרומה נותנת טעם במאכל.

ושאלנו על כך. בשלמא לגבי תרומה, כהן יכול לטעום את המאכל ולבדוק האם יש בו טעם של תרומה. אבל לגבי בשר בחלב, מי יטעם את המאכל האם יש בו טעם של בשר בחלב? ואמר לנו רבינו שיטעם אותו 'קפילא'. וכך גם לעניננו יכול לטעום אותו קפילא.

ענה לו רבא: **הכי נמי כי קאמינא דליכא קפילא:** גם אני לכך התכוונתי.

*

איתמר דגים שעלו בקערה: אם לקחו דגים רותחים מהצליה והניחו אותם בתוך קערה בשרית, הדגים בלעו מהטעם של הבשר שבתוך הקערה. ולכן לדעת רב אסור לאכול את הדגים ב'כותח' (= מאכל חלבי). אבל לדעת שמואל מותר לאוכלם בכותח, כי יש כאן נ"ט בר נ"ט (= נותן טעם בן נותן טעם). כלומר הטעם של הבשר עבר לקערה וזהו 'טעם ראשון' של בשר, והקיערה נתנה אותו בדגים וזהו 'טעם שני', והדגים נותנים את הטעם שבלעו שהוא כבר 'טעם שני' בכותח.

והא דרב לאו בפירוש איתמר: דברי רב לא נאמרו בפירוש על ידו, אלא הובנו מדבריו. והמעשה שהיה, רב הזדמן לביתו של הנכד שלו רב שימי בר חייא. רב חש כאבים בעיניו, והכינו לו משחה בקערה. לאחר מכן הניחו תבשיל בקערה, ורב טעם בתבשיל את הטעם של המשחה, ואמר 'זה נותן טעם כל כך?!' ומי ששמע את דבריו הבין שהוא סובר שנ"ט בר נ"ט אסור.

ולא היא: הגמרא דוחה את הראייה מהמעשה הזה. כי משחה שונה משאר מאכל, משום שיש בה מרירות רבה, ולכן הטעם שלה נשאר בקערה.

רבי אלעזר הוה קאים: רבי אלעזר שימש את שמואל בסעודה. הביאו לפני שמואל דגים שעלו בקערה בשרית, ושמואל אכל אותם בכותח. שמואל נתן לרבי אלעזר לאכול, והוא לא הסכים לאכול (כי הוא סבר כמו רב שאסור לאכול). אמר לו שמואל 'לרבי נתתי לאכול והוא אכל, ואתה לא אוכל?'

הלך רבי אלעזר לרב ושאל אותו האם אדוני חזר בו מדבריו? אמר לו רב חס ושלום על 'זרעו של אבא בר אבא' כלומר על שמואל שהיה בנו של אבא בר אבא שהיה חסיד גדול, שהוא יאכיל אותי דבר שאני סובר שהוא אסור! ולא היה דברים מעולם. [המפרשים מאריכים להסביר את דברי שמואל, שודאי לא התכוון לשקר ולהטעות את רבי אלעזר].

רב הונא ורב חייא בר אשי: ישבו בשני גדות הנהר של סורא. לאחד מהם הביאו דגים שעלו בקערה והוא אכל אותם בכותח, ולשני הביאו תאנים וענבים בתוך הסעודה והוא אכל אותם בלי לברך עליהם ברכה ראשונה.

כל אחד מהם אמר לחבירו "יתום!" (= כלומר חסר דעת) כך עשה רבך? כלומר האחד שאל את חבירו האם מותר לאכול דגים עם הכותח? והשני שאל את חבירו האם לא צריך לברך על התאנים? והרי הם לא חלק מהסעודה.

מי שאכל את הדגים ענה לחבירו - אני סובר כשמואל שמותר לאכול אותם בכותח. ומי שאכל את התאנים בלי לברך ענה לחבירו - אני סובר כר' חייא שפת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין.

אמר חזקיה משום אביי: להלכה דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח. צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח. ודוקא צנון, כי בגלל חריפותו הוא בולע מהסכין. אבל קישות שחתכה בסכין של בשר, מגרד את מקום החתך ואוכל אותה בכותח. כי הקישות מתוקה והשמנונית של הבשר עומדת על מקום החתך ואינה נבלעת בתוכה. (ואי אפשר לשטוף אותה כי היא רכה. רשב"א)

קילחי דליפתא: אם חתך קלחים של לפת בסכין בשרית, מותר לאוכלם בכותח, כי הלפת מתוקה והטעם לא ניכר בה. (אמנם היא צריכה שטיפה. רשב"א). אבל אם חתך סילקא אסור לאוכלה בכותח כי הסכין נותן בה טעם. ואם הוא עירבב גם לפת בשעת חיתוך הסילקא, דהיינו שחתך פעם אחת מהלפת ופעם אחת מהסילקא, הלפת מבטלת את הטעם של הסכין, ואין הסילקא בולעת טעם בשר ומותר לאוכלה בכותח.